

VLOGA FARMACEVTA V PALIATIVNEM TIMU

ROLE OF A PHARMACIST IN THE PALLIATIVE CARE TEAM

AVTORICA / AUTHOR:

Teja Glavnik Premuš, mag. farm., spec.

*Splošna bolnišnica Murska Sobota,
Ulica dr. Vrbnjaka 7, 9000 Murska Sobota*

NASLOV ZA DOPISOVANJE / CORRESPONDENCE:

E-mail: teja.glavnik@sb-ms.si

1 UVOD

Paliativni tim je tim strokovnjakov, ki skrbi za celostno obravnavo bolnikov z neozdravljivimi kroničnimi boleznimi in njihovih svojcev. Farmacevti imamo v timu pomembno vlogo, ki je bila v preteklosti pogosto spregledana. Vloge in odgovornosti farmacevta v paliativnem timu so zelo raznolike, od administrativne do posvetovalne vloge in bolj kompleksnih kliničnih odločitev ter izobraževanja drugih članov tima (1–5). Vloga farmacevta v paliativni oskrbi bolnikov je odvisna tako od samega farmacevta kot okolja, v katerem deluje. Dejavnosti, ki jih farmacevt opravlja, morajo biti prilagojene potrebam institucije, v kateri deluje – bol-

POVZETEK

Paliativni tim kot tim različnih strokovnjakov lahko deluje v zelo različnih okoljih, zato je tudi vloga farmacevta v teh timih lahko zelo različna. V splošnem lahko dejavnosti razdelimo na tiste, ki jih izvajajo farmacevti tudi v drugih okoljih pri vsakodnevnem delu in se obravnavajo kot osnovne dejavnosti farmacevtov v paliativnem timu ter tiste, ki jih izvajajo farmacevti z dodatnimi znanji iz paliativne oskrbe.

KLJUČNE BESEDE:

paliativna oskrba, paliativni tim, sodelovanje farmacevta, pregled uporabe zdravil, brezšivna skrb, farmakoterapijski pregled

ABSTRACT

A palliative care team, consisting of different experts, can work in very different environments, so the role of the pharmacist in these teams can also vary greatly. In general, the activities can be divided into those performed by pharmacists in other settings as part of their daily work, which are considered basic activities of pharmacists within the palliative care team, and those performed by pharmacists with additional knowledge of palliative care.

KEY WORDS:

palliative care, palliative care team, collaboration of a pharmacist, medication use review, seamless care, medication review

nišnice, hospica, doma starejših občanov (DSO), mobilnega paliativnega tima ali zunanje lekarne (1–5).

2 OSNOVNE DEJAVNOSTI FARMACEVTOV V PALIATIVNI OSKRBI

V paliativni oskrbi se uporablja veliko zdravil za lajšanje simptomov, med njimi je najbolj problematičen simptom bolečina. Ker gre pogosto za zelo močno bolečino, se za lajšanje zelo pogosto uporabljajo opiodi. Farmacevt mora poznati regulatorne zahteve za predpisovanje in izdajo teh zdravil in v praksi nadzoruje delovne procese ter nudi podporo drugim članom tima pri predpisovanju in aplikaciji

opioidov (5). Pri obravnavi paliativnih bolnikov se pogosto pojavi potreba po pregledu vseh zdravil, ki jih bolnik prejema; pri sprejemu v bolnišnico oz. drugo ustanovo (hospic, DSO) ali kot redno periodično pregledovanje farmakoterapije (6, 7). Farmacevti na vseh nivojih zdravstvene oskrbe so najbolj kompetentni strokovnjaki na tem področju in izvajajo preglede uporabe zdravil in aktivnosti brezšivne skrbi, s čimer zelo pripomorejo k zmanjšanju tveganja za neustrezno zdravljenje bolnika. Pri sprejemu bolnika v katero koli ustanovo je sodelovanje farmacevta v veliko pomoč predvsem pri uporabi zdravil brez recepta, prehranskih dopolnil in drugih dodatkov, ki jih ti bolniki pogosto uporabljajo. Pri pregledu zdravil mora farmacevt z upoštevanjem z dokazi podprte medicine oceniti predvsem ustreznost izbrane terapije za potrebe posameznega bolnika in presoditi, kakšno je razmerje med dobrobitjo posameznega zdravila in težavam, ki jih zdravilo povzroči, ne sme pa pozabiti na ustrezno izbrano pot aplikacije zdravila glede na sposobnosti bolnika. Pomembna vloga farmacevta je tudi v komunikaciji s bolnikom in njegovimi svojci glede sprememb v terapiji ter rokovanju z zdravili, ki jih bolnik več ne potrebuje oz. so ostala svojcem po bolnikovi smrti (8, 9, 10). Prav tako imajo farmacevti pomembno vlogo pri pripravi magistralnih zdravil, prilagojenih posameznemu bolniku, ki se pri terminalno bolnih bolnikih pogosto uporabljajo (npr. mazila, kapljice, elastomerne črpalke) (5).

3 SPECIALIZIRANE DEJAVNOSTI FARMACEVTOV V PALIATIVNI OSKRBI

V okviru specializirane paliativne oskrbe, ki jo izvajajo bolnišnice s paliativnimi ambulantami in oddelki, hospici in mobilni paliativni timi, se vedno pogosteje v interdisciplinarne time vključuje tudi farmacevte, ki imajo dodatna znanja iz paliativne oskrbe. Farmacevti v teh okoljih sodelujejo z

ALI STE VEDELI?

- Vloga farmacevta v paliativnem timu je zelo odvisna od institucije, v kateri paliativni tim deluje.
- Farmacevt ima pomembno vlogo pri zmanjševanju tveganja za neustrezno zdravljenje z zdravili pri prehodih med različnimi ravnmi zdravstvene oskrbe.
- Paliativna oskrba ima svoje specifičnosti, zato so za izvajanje farmacevtskih storitev dobrodošla dodatna znanja iz paliativne oskrbe.

zdravniki z izvajanjem farmakoterapijskih pregledov, saj sodelujejo pri oceni simptomov, spremljanju laboratorijskih izvidov, uporabi in predpisovanju zdravil ter svetujejo pri izbiri najprimernejših zdravil za posameznega bolnika, ki so tudi najbolj stroškovno učinkovita (10, 11). V bolnišnicah je farmacevt vključen tudi v svetovanje na sistemskem nivoju v primeru predpisovanja zdravil z visokim tveganjem, pripravi navodil in algoritmov za uporabo teh zdravil ter sodelovanja v komisijah za zdravila. Prav tako ima ključno vlogo pri spremljanju in poročanju morebitnih neželenih učinkov zdravil ter izvajanju brezšivne skrbi ob prehodu med različnimi ravnmi oskrbe (12, 13). Predvsem je pomembna vloga farmacevta ob poslabšanih zdravstvenega stanja pri iskanju rešitev v primerih, ko peroralna pot aplikacije ni več mogoča, in odločitvah o smiselnosti farmakoterapije (npr. statini, antidepresivi) (14, 15, 16). Veliko vlogo ima farmacevt tudi v izobraževanju tako medicinskih sester glede aplikacije zdravil, zdravnikov o predpisovanju zdravil kot študentov vseh specialnosti in nenazadnje bolnikov in njihovih svojcev.

5 SKLEP

Farmacevt je v paliativnem timu s svojimi znanji zelo dobrodošel član, njegove aktivnosti pa so odvisne predvsem od okolja, v katerem deluje. V ambulantnem okolju in pri bolnikih, ki jih obravnavajo mobilni paliativni timi, ima predvsem svetovalno vlogo glede izbire zdravil za lajšanje simptomov in ob težavah z aplikacijo. Bolnišnično okolje in hospici pa dajejo farmacevtu možnost, da sodelujejo pri optimizaciji terapije in spremljajo zdravljenje z zdravili na prehodu med različnimi ravnmi oskrbe.

6 LITERATURA

1. Dean TW. Pharmacist as a member of the palliative care team. *Can J Hosp Pharm.* 1987; 40:95–6.
2. Gilbar P, Stefaniuk K. The role of the pharmacist in palliative care: results of a survey conducted in Australia and Canada. *J Palliat Care.* 2002; 18:287–92.
3. Hanif N. Role of the palliative care unit pharmacist. *J Palliat Care.* 1991; 7:35–6.
4. O'Connor M, Pugh J, Jiwa M, et al. The palliative care interdisciplinary team: where is the community pharmacist? *J Palliat Med.* 2011; 14:7–11.

5. ASHP Guidelines on the Pharmacist's Role in Palliative and Hospice Care, <https://www.ashp.org/-/media/assets/policy-guidelines/docs/guidelines/pharmacists-roles-palliative-hospice-care.pdf> dostopano 20.6.2024
6. Atayee RS, Best BM, Daniels CE. Development of an ambulatory palliative care pharmacist practice. *J Palliat Med.* 2008; 11:1077–82.
7. Ise Y, Morita T, Katayama S, et al. The activity of palliative care team pharmacists in designated cancer hospitals: a nationwide survey in Japan. *J Pain Symptom Manage.* 2014; 47:588–93.
8. Craig DS. Introduction: pharmacist role in pain management. *J Pharm Pract.* 2012; 25:496.
9. Lucas C, Glare PA, Sykes JV. Contribution of a liaison clinical pharmacist to an inpatient palliative care unit. *Palliat Med.* 1997; 11:209–16.
10. Wilson S, Wahler R, Brown J, et al. Impact of pharmacist intervention on clinical outcomes in the palliative care setting. *Am J Hosp Palliat Care.* 2011; 28: 316-320.
11. Latuga NM, Wahler RG, Monte SV. A national survey of hospice administrator and pharmacist perspectives on pharmacist services and the impact on medication requirements and cost. *Am J Hosp Palliat Care.* 2012; 29:546–54.
12. Gilbar P, Stefaniuk K. The role of the pharmacist in palliative care: results of a survey conducted in Australia and Canada. *J Palliat Care.* 2002; 18:287–92.
13. Lucas C, Glare PA, Sykes JV. Contribution of a liaison clinical pharmacist to an inpatient palliative care unit. *Palliat Med.* 1997; 11:209–16.
14. Kominek C, DiScala S. Quality improvement project of pharmacist-assisted medication reconciliation and regimen review following veteran discharge to hospice. *J Pharm Pharmacol.* 2014; 2:489–500.
15. Holmes HM, Todd A. Evidence-based deprescribing of statins in patients with advanced illness. *JAMA Intern Med.* 2015; 175:701–2.
16. Scott IA, Hilmer SN, Reeve E, et al. Reducing inappropriate polypharmacy: the process of deprescribing. *JAMA Intern Med.* 2015; 175:827–34.

